

УДК 378.147-057.36

Проблема підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до здоров'язбереження у педагогічній теорії

Юрій Таймасов,

кандидат педагогічних наук, викладач,
Національний університет цивільного захисту України, Харків

На сучасному етапі реформа вищої освіти України здійснюється у двох площинах: у площині національної стратегії соціально-економічного розвитку та у площині співпраці та інтеграції в європейський і світовий освітній простір. Запровадження основних положень Болонського процесу передбачає врахування національних підходів до організації навчання, змісту освіти, традицій у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою.

Якісна вища професійна освіта повинна забезпечити майбутньому фахівцеві можливість для саморозвитку в процесі професійної діяльності відповідно до потреб особистості, виробництва і суспільства. Виходячи з цього, підготовка майбутніх фахівців служби цивільного захисту, які володіють сучасними інформаційними технологіями і здатні безперервно отримувати фахову наукову та навчально-методичну інформацію, набуває особливого значення.

А. Барабанов звертає увагу на той факт, що важливо посилити увагу до питань розробки і вдосконалення професійних характеристик фахівця з перспективою на майбутнє [1, с. 6]. Автор зазначає, що, очевидно, не викличе заперечень висновок, що тільки організація і постановка на найвищому рівні наукової і методичної роботи дозволять вищому навчальному закладу в сучасних умовах

успішно вирішувати завдання підготовки висококваліфікованих кадрів [1, с. 6].

Н. Ткаченко класифікував і виділив серед найбільш вагомих: відсутність навичок роботи з інформацією, невміння користуватись повною мірою здобутими теоретичними знаннями, слабка методична підготовка, відсутність навичок самостійної роботи, низька ініціативність, нездатність приймати самостійні рішення, відсутність навичок аналізу і оцінки конкретної ситуації (явища), відсутність потреби в безперервній освіті, невміння мислити критично, невміння організувати свою роботу, низька самодисципліна та ін. [6, с. 933].

С. Сисоева зазначає, що «позитивна в цілому динаміка неперервної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту визнає наявність проблем, обумовлених як зовнішніми чинниками, так і внутрішніми особливостями сучасної діяльності». Серед них автор виокремлює: «1. Зниження престижності педагогічної освіти, пониження соціального статусу викладача фізичного виховання. 2. Відсутність концепції професійної неперервної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, нормативно-правової бази й економічних механізмів її реалізації. 3. Неузгодженість методологічних підходів при створенні й реалізації спадкоємних державних освітніх стандартів і програм усіх рівнів та ступенів неперервної освіти, механізму

їх моніторингу. 4. Відсутність теоретично обґрунтованих підходів у науково-методичному забезпеченні неперервної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту на різних етапах і рівнях освіти» [7, с. 83].

О. Марченко стверджує, що все гострішою стає проблема підготовки кваліфікованих фахівців, які могли б реалізувати комплекс оздоровчо-відновних технологій, направлених на оздоровлення населення і адаптацію його до проживання в сучасних умовах [5, с. 48]. На думку автора, методично це реалізується посередництвом використання дозованого фізичного навантаження в поєднанні з медико-біологічним і психолого-педагогічним забезпеченням, якому повною мірою відповідає фахівець з фізичної реабілітації, адже в основу підготовки реабілітолога, в плані лікувально-реабілітаційних технологій, покладено уявлення про стан «здоров'я» організму людини [5, с. 48].

Є. Гогоуню виокремлює найбільш розповсюджені недоліки у формуванні готовності до професійної діяльності, серед яких: 1) психологічна невпевненість у своїх професійних можливостях; 2) шаблонність професійних дій у сфері методичного забезпечення навчального процесу; 3) нездатність до новаторських рішень, страх помилитися; 4) підвищена тривожність, надмірна концентрація уваги на собі; 5) значні переживання, знижена мотивація до професійної діяльності; 6) відсутність умінь використовувати на практиці засоби і методи психологічної дії, саморегуляції, управління станом і поведінкою тих, хто навчається; 7) визнання власної безпорадності в організації психолого-педагогічного забезпечення навчального процесу або зайва самовпевненість в цьому питанні [5, с. 42].

О. Міхєєнко зазначає, що «традиційна система підготовки фахівців, основою якої є переважно аудиторні методи навчання, досить жорстко контролює інформаційний потік, приділяючи багато уваги механічному вивченню студентами навчального матеріалу, реалізуючи більше

інструктивний метод навчання замість конструктивного, який сприяє глибокому самостійному творчому опрацюванню і засвоєнню знань» [8, с. 98].

Г. Михайлишин серед основних завдань фахової підготовки молоді на сучасному етапі розвитку освіти в Україні виділяє формування особистості, яка може творчо, свідомо, самостійно визначити мету своєї майбутньої діяльності, здатна до саморегуляції, що забезпечить досягнення цієї мети. Оскільки суспільству потрібен фахівець, який працюватиме на конкретний результат, то першочерговим завданням тут має бути правильна організація не лише навчального, а й виховного процесу у вищому навчальному закладі [9, с. 42].

У той же час, як зазначають Є. Приступа і А. Рокіта, засоби, методи, зміст та структура підготовки кваліфікованих кадрів у вищій школі дуже швидко застарівають і не завжди встигають за глобальними змінами у структурі виробництва, культури та суспільства [10, с. 124]. Автори стверджують, що ці факти означають лише, що освіта, особливо освіта вища, є дуже важливим фактором, який здатний адекватно впливати на розвиток як економіки, так і культури в європейському просторі [10, с. 124].

На думку М. Сави, Л. Юр'єва, Ю. Яворського і М. Менжереса, «реалізація вимог до всебічного розвитку особистості й підготовки майбутнього фахівця можлива лише тоді, коли у процесі формування кадрів будуть враховані індивідуальні та потенційні можливості кожного. Саме тому одним із найефективніших шляхів удосконалення процесу професійного становлення фахівця з фізичного виховання і спорту є індивідуальний підхід до навчання та виховання, який передбачає використання і формування особистих якостей і здібностей майбутнього фахівця» [11, с. 62].

Узагальнені результати наукових досліджень показують, що сьогодні в системі освіти спостерігається тенденція, орієнтована на розвиток соматичної при-

роди людини. Ігноруються її психічний і соціокультурний аспекти, що призводить до втрат освітньо-виховного процесу і виключає багатогранну та інтеграційну роль здоров'язбереження в цілісній методології, яка спрямована на розвиток людини в єднанні тілесного і духовного.

Т. Бойчук, М. Голубева та О. Левандовський зазначають, що «дані про погіршення стану здоров'я населення, поширеність хронічних неінфекційних захворювань, травматичних ситуацій, психоемоційних, імунних та інших дисбалансів і дисфункцій, значне поширення навичок нездорового способу життя свідчать про те, що наша держава потребує кваліфіковано підготованих кадрів, здатних розробляти й реалізовувати сучасні комплексні оздоровчо-реабілітаційні технології в лікувально-профілактичних, санаторно-курортних і спортивно-оздоровчих закладах усіх форм власності» [2, с. 13].

Нагального вирішення, як зазначає Л. Волошко, «потребує питання розробки структури професійної компетентності майбутніх фахівців служби цивільного захисту, обґрунтування критеріїв та рівнів її сформованості, визначення організаційно-педагогічних умов її формування» [4, с. 35]. На думку автора, внаслідок «зміни кон'юнктури вітчизняного та європейського ринку праці головним напрямком підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту як представників соціоважливих професій має бути орієнтація не лише на знаннево-репродуктивний норматив — засвоєння суми знань, умінь і навичок» [4, с. 48].

Специфіка професійної діяльності фахівців служби цивільного захисту, як вважає Л. Волошко, «об'єктивно вимагає спрямування підготовки фахівців на досягнення ними високого рівня соціально-психологічної компетентності, показниками якої виступають комунікативні, організаційні, перцептивні здібності, адекватна професійна самооцінка, підвищена відповідальність за професійні дії» [4, с. 48].

На думку Т. Бугері, «для вдосконалення підготовки фахівців, які поєднують

високу професійну компетентність, мобільність, соціальну активність, гуманізм та інші якості, що допоможуть успішно співіснувати реабілітологу-професіоналу в інформаційному суспільстві, потрібна певна оптимізація й актуалізація інноваційних форм і методів організації навчального процесу, поліпшення змісту всього навчання і зміна педагогічної парадигми» [3, с. 10].

Підготовка до здійснення професійної діяльності в здоров'язбережувальному режимі, як зазначає Д. Сомов, є однією з найважливіших проблем теорії і практики вищої школи [11, с. 8]. Автор вважає, що для її розв'язання необхідно вирішити такі тактичні завдання, як: зміцнення здоров'я через правильний фізичний розвиток; формування потреби в постійних і систематичних заняттях фізичною культурою; розвиток і вдосконалення природних рухових якостей: сили, спритності, витривалості; формування соматичної складової здоров'я: виховання культури харчування, дотримання режиму дня тощо; виховання потреби досягнення емоційної усталеності; розвиток навичок саморегуляції; розвиток психологічного імунітету до шкідливих звичок і усвідомленого ставлення до їх наслідків, розуміння цінності здоров'я у всіх аспектах його прояву; розвиток мотивації до моральної поведінки як основи психічного та соціального здоров'я [11, с. 8].

Отже, професійна підготовка майбутніх фахівців служби цивільного захисту у вищих навчальних закладах ДСНС України спрямована не тільки на озброєння майбутніх фахівців професійними знаннями, уміннями і навичками для здійснення практичної діяльності, але й на розвиток професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця, формування оздоровчо-професійної свідомості, спрямування інтересів, нахилів, мотивів і ціннісних настанов на відновлення, зміцнення та збереження здоров'я. Науковці, які приділяли увагу питанням професійної підготовки майбутніх фахів-

ців служби цивільного захисту, наголошують на тому, що наша держава в умовах тотального погіршення стану здоров'я її населення, фахівці служби цивільного захисту повинні розробляти й реалізовувати сучасні комплексні оздоровчі технології в професійній діяльності, навчальних закладах. Для цього необхідні певна оптимізація й актуалізація інноваційних форм та методів організації навчального процесу, поліпшення змісту всього навчання і зміна педагогічної парадигми з орієнтацією на здоров'язбереження. Незважаючи на те, що деякі науковці тією чи іншою мірою торкалися проблем та перспектив професійної підготовки фахівців служби цивільного захисту, не з'ясовані сутність та структурні компоненти готовності майбутніх фахівців служби цивільного захисту до вирішення питань здоров'язбереження.

Література

1. *Барабанов А. Г.* 30 лет по пути развития высшего физкультурного образования / А. Г. Барабанов // Теория и практика физической культуры. — 1999. — № 3. — С. 2–6.
2. *Бойчук Т.* Концептуальні засади становлення і розвитку спеціальності «Фізична реабілітація» в Україні / Т. Бойчук, М. Голубева, О. Левандовський // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : [зб. наук. праць]. — Луцьк, 2008. — Т. 3. — С. 11–16.
3. *Бойчук Ю. Д.* Теоретико-методичні основи формування еколого-валеологічної культури майбутнього вчителя : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю. Д. Бойчук ; Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди. — Харків, 2010. — 44 с.
4. *Войнар Ю.* Физическое воспитание в польских высших школах / Ю. Войнар // Теория и практика физической культуры. — 2000. — № 12. — С. 45–51.
5. *Гогунев Е. Н.* Профессионально-психологическая компетентность специалиста по физической культуре и спорту / Е. Н. Гогунев // Теория и практика физической культуры. — 2005. — № 4. — С. 42–44.
6. *Демінська Л. О.* Оздоровча фізична культура в системі загальноосвітньої школи / Л. О. Демінська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — 2006. — № 10. — С. 90–92.
7. *Дзятковская Е. Н.* Здоровьесберегающее образование : вопросы и ответы / Е. Н. Дзятковская. — Иркутск : Иркут. ун-т, 2003. — 55 с.
8. *Железняк Ю. Д.* Инновационные перспективы подготовки педагогов по физической культуре в системе высшего профессионального физкультурного образования / Ю. Д. Железняк // Теория и практика физической культуры. — 2006. — № 4. — С. 9–12.
9. *Завидівська Н. Н.* Проектування здоров'язбережувальних педагогічних процесів в умовах інформатизації фізкультурної освіти / Н. Н. Завидівська // Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. — 2011. — Вип. 10. — С. 309–313.
10. *Карасева Т. В.* Современные аспекты реализации здоровьесберегающих технологий / Т. В. Карасева // Начальная шк. — 2005. — № 11. — С. 75–78.
11. *Клопов Р. В.* Система інформаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у ВНЗ / Р. В. Клопов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту ; за ред. проф. С. С. Єрмакова. — Харків : ХДАДМ (ХХП), 2007. — № 6. — 310 с.

20.09.2017